

1.
Sigrún Jóhannesdóttir, Bifröst.

Flutt á ráðstefnu Kvennalistans "Lifi landsbyggðin"

Nú nýlega heyrði ég viðtal i útvarpi við Jóhönnu Lárusdóttir lekni sem var nýkominn frá Afganistan þar sem hún hafði starfað um hrið. Hún lýsti því hvernig henni var í byrjun sínd minni virðing en hjúkrunarmönnum af því að hún var kona. En þegar innfæddir sáu að það var hún sem tok ákvárdanir og hafði alltaf síðasta orðið i þeim málum sem upp komu í starfinu þá var henni sínd sama virðing og karlmönnum a.m.k. af yngri mönnum innfæddra.

Mér fannst þessi frásagn dæmigerð fyrir aðstöðu kvenna almennt, einnig í hinum vestraena heimi. Við verðum að komast í þá aðstöðu að taka frumkvædi og stjórna íjmsum málum ef við eигum að öðlast viðurkenningu á ágæti okkar.

Verkaskipting hefur tilkast ár og síð og hlutverk kvenna og vald hefur verið greinilegt og óumdeilanlegt oftast nær. Alla tid hefur komið upp togstreita vegna þess hve konur og karlar eru ólik. (Lýsistrata).

Það má segja að karlmenn beiti höfku sem leiðir til tortimingar en konur beita mildi sem leiðir til tortimingar, bæðar stefnurnar leida til tortimingar en samspil á milli þeirra skapar jafnvægi. Þess vegna verda bæði kynin að vera jafn áhrifarík.

Ramsóknir seinni ára sýna að aðferdir karla og kvenna eru ólikar og ef við höfum adeins um það að velja að koma inn í atvinnumál og stjórnmál á þeirra forsendum þar sem þeir hafa mótað vinnuadferdirnar og eru ekki tilbunar að að beita sömu aðferðum og þeir þá verðum við allstadar undir.

Þar með er komið á hættulegt ójafnvægi. Því verðum við að byggja okkar grundvöll upp sjálfar i nútímaþjóðfélaginu, eins og við gerðum í Sjörndinni, og koma þannig með það mótvægi sem þarf i veröld sem i dag er byggð upp á hörkunni og er á hradri leid til tortimingar.

Við höfum nú sérstakan kvennaflokk sem starfar með aðferðum kvenna og reynslan sýnir okkur að það er einmitt rétta leiðin til að auka áhrif okkar. Hann hefur rutt brautina og sýnt hvað við getum á okkar forsendum. Þá reynslu þursum við að nýta í landsbyggðastarfini.

Ég átti þess kost sl. haust að seckja sammoritena ráðstefnu sem haldin var í Svíþjöld. Þar komu saman konur viðs vegar að, einkum úr dreisbjíli. Allar áttu þessar konur það sameiginlegt að þær höfðu staðið að einhverju verkefni fyrir landsbyggðina - félagslegu eða atvinnuskapðandi. Í langflestum þeirra mótiðu forsendur kvenna starfið.

Ég ætla að reyna að gefa ykkur innisjón í nokkur þessara verkefna í þeiri von að það kveiki einhverjar hugmyndir sem við gætum notað.

Áðalsyrtlesari ráðstejnunnar var sáensk kona , Eva Sternberg að nafni. Hreint ótrúleg kona. Hún er hagfræðingur að mennt - hefur sjálf stofnað nokkur fyrirteki og er reynslunni rikari í því tilliti. Ádal-syrtlestur hennar fjallaði um það sem gerist þegar við viljum breyta einhverju i kringum okkur. Hún hefur buið til model yfir breytingar-ferlið, hvad gerist hjá þeim sem stendur að breytingum og hvernig umhverfið bregst við. Þetta var ákaflega skemmtilegt og allar könnuðumst við við að hafa upplifað það sem hún tók fram í modelinu og það getur verið mikill styrkur fyrir þá sem standa í breytingum að þekja fyrirfram viðbrögðin.

Áð auki gaf hún okkur innisýn í kvennasöguna frá frumstædum lífnaðarháttum þegar konur voru mikilvægar til idnaðarsamfélags karlmannna i dag þar sem konur hafa verið null, misst sitt fyrsta hlutverk og vald en ekkert komið í stæðinni.

Þar að auki geisladi svo af henni lífsorka , krafstur og bjartsýni að það smitaði alla viðstaddir.

Minnisstædust eru mér orð hennar: "Så sem ekki fær útrás fyrir þann kraft sem í honum býr verður veikur." Það hygg ég að dæmin sýni með margar konur sem kommar eru yfir miðjan aldur og já ekki taeki færi til að nýta starfsorku sína og hæfileika heldur eru deyfðar niður með pillurni. Það er vidurkennd stadtreynd að konum er ávisad margfalt meira af röandi lyfjum en körlum og t.d. eru 50% sáenskra kvenna um firmitugt á sliokum lyfjum.

Eins og áður sagði komu á þessa ráðsteju konur frá öllum Norðurlöndunum að Álandseyjum og Færeysjum með töldum. Lísingar á þeim verkefnum sem þær unnu að er að finna í bæklingi sem liggur frammi á bordum en ég aðla að taka nokkur dæmi.

Noregur: Þar eru viða erfðar aðstædur á landsbyggðinni og mörg samfélög að tærast upp sérstaklega þau afskekktu. Þó er samfélög norðan við heimskautsbaug - 4000 marina dreifbýlissamfélag.

Áðalatvinna er fiskveiðar - 12 verksmidjur og 200 sveitabýli. 24% ibúa eru eldri en 67 ára. Konur eru mun fjölmennari á atvinnuleysisskrá en karlar enda slytja þær frekar burt en þeir. Nýjar atvinnugreinar hafa ekki brett aständið - þrátt fyrir opinber markmið þar að lítandi. Þess vegna var á vegum bæjarfélagsins sett að stað sérstakt verkefni sen eingöngu var teild konum. Byrjað var á að kenna hvad konurnar vildu og reynt að hvetja þær til athafna. 1 ljós kom að það þurfti að breyta ymissi þjónustu til að konur gretu unnið á sömu jorsendum og karlar. Sérstaklega átti þetta við um barnagæslu.

Markmið verkefnisins var að skapa ný störf, esla frumlega hugsun og framkvæma hugmyndina um "gröðurhús" fyrir konur.

Árangur einn sem komið er: Fiskeldisstöð sem konur reka.

Eftirtektarvert er að konur höfdu áður engan áhuga á þessari atvinnugrein en nú reka þær eigin stöð af miklum áhluga. Tekjuafgangur er notaður til að kosta nám 8 kvenna í skipulagi og stjórnun , hagfræði, fiskirækt og rannsóknun. Meðan á námi stendur fá þær laun. Verkefnið í heild hefur fjölgad atvinnuteki fórum kvenna í þessu byggðarlagi.

Olen er 3000 manna sjávarpláss nálægt Hardangursfjöldi. Þar var slæmt atvinnuástand vegna ólívinnslu í nágrennabyggðum. Til að ráða bót á þessu var reynt að virkja ibúana til að vera sjálfir ábyrgir í þróun byggðarlagsins. Atvinnuálanefnd stóðarins tök að sér að vinna upp hugmyndabanka um ný atvinnutækifæri. Eftir 4 ára vinnu voru komnar 200 hugmyndir og þegar höfðu skapast 60 -70 ný starf. Kona úr bœjarstjórn höf þetta verkefni og vann það með grastótaradferð. Sjálf tök hún þátt i að stofna fyrirtæki sem framleidir þjóðbiniðinga.

I sama byggðarlagi var gert áatak i félagsmálum - "Tónlist fyrir alla" Samfélög þar sem fólk skemmtir sér og líður vel er betur fært um að drífa áfram mikilvæg verkefni. Hvar sem fólk kemur saman er mū altaf tónlist og söngur, þökk sé tónlistarkennunum, hjónum sem markvisst hafa reynt að já alla til einhvers konar tónlistariðkunar. Tónlistarskólinn og hinir ýmsu klúbbar hafa orðið lífandi þáttur i bœjarlífini.

Danimörk: Þar eru dreisbjílisvandamálin ekki eins mikil af skiljanlegum ástæðum, en eru þó. Þarna var dansk kona, atvinnuslaus arkitekt frá Sudur-Jötlandi sem höf jatahönnun sem igripavinnu en eftir ár var það orðið fullt starf. Lærdómarnir sem hún dró af þessu voru þeir að ekki þarf að vera i þéttbjíli til að stunda hönnun.

Finnland: Veltuas er samfélög sem nær yfir 400 skerjagardseyyjar en adeins sjö þeirra eru í byggð og sú byggð var að deyja út. 1980 voru ibúar adeins 132 og mikil svartsjíni ríkti meðal ibúa. - Nú er ibúafjöldinn orðinn 210 og yfir 1000 á sumrin þökk sé bœjarstjóranum Onnu-Maiju Kivimaki sem skipulagði þróunarverkefnið. Það fólst m.a. í nýrri höfn, sumarbústæðauppbyggingu og þjónustu af ýmsu lagi. Þetta verkefni mætti mótsþyrnu til að byrja með, sumir vilja engu breyta (heldur sökkva á sinum leka dalli), en mætir nú vaxandi skilningi, einkum hjá þeim sem aðfluttir eru. - Og trúin á framtíðina eykst.

Kuopio er háskólabær með um 80.000 ibúa. Háskólinn skipuleggur námskeið fyrir dreisbjílið í fyrirtækjarekstri. Þessi námskeið standa yfir í 12 mánuði - fyrilestrar tvö daga í viku og svo heimanami. Allir eiga að hessa einhvern tekstur eða endurbæta þann gamla. Leidbeinandinum kemur í heimsókn 40-50 tíma á þessum 12 mánuðum. Umstjón með þessu starfi hesur kona að nafni Marja Linnöva og qat hún greint okkur frá skemmtilegum árangri sem náðst hesur.

Svíþjöld: - Á eyjunni Gotlandi eru um 35000 ibúar. Þar voru konur í meirihluta atvinnuslausta og var því gert sérstakt áatak til að bæta út því. Það varð út að konurnar stofnuðu sérstakt framleidslusamvinnufélag um ímislegt sem þær framleida. Kvænnakaupfélögð í Gotlandi. Markmið þess er að skapa félagsmönnum atvinnu og selja vörut þeirra. Helstu framleidsluvörur eru ímsit þjóðlegir réttir sem viðskiptavinir vildast hafa mikinn áhuga á. Þær eru sem sé að nýsta kurináttu sem bæt hafa fenað að et fðum og íaframt að varðveisla hínálfenar frefni.

Einnig rekta þær grænmeti, saurna þjóðbúningadíkkur, vinna út ull og fleira. Skilyrði til að þetta gangi er að hópurinn vinni vel saman og samvinnan viti ekki bari sé i aðra hönd heldur líka félagskegan studning, hvatningu, hugmyndir, aðstod og dreifða ábyrgð. Verkefni framundan er að byggja sölu miðstöð sem annast sölu og dreisingu. Einkunnarord þeirra eru: Það sugar ekki að trú að framtíðina meður verður að skapa hana sjálfur.

Kryddjurtagarður - Þýrsló er eyja í Sviþjóð með 1200 ibíum. 10 konur þar töku sig til og lengu land sem einu sinni hafði verið skriðgarður ríkra sumarleyfisgesta en var komið i miðurniðslu og höfu ræktun kryddjura. Nú hafa þær byggt upp kryddjurtaskriðgarð þar sem þær rekta krydd og selja, sýna gárdinn gegn gjaldi, skolarnir koma í skodunarferðir gegn gjaldi og í ráði er að selja ferðamönnum kryddalte á staðnum.

Veturna nota konurnar til að koma saman og læta meira um krydd. Þær hafa algjöra valddreisingu í sinu starfi.

Á Ápuu produkter: 1. Áapua sem er 250 ára gömul byggð norðan við heimskautsbaug búa 300 ibíuar. 3 konur þar hafa stofnað samvinnufélag um framleiðslu og sölu á handunnum vefta. Þær lögdu undir sig félagsheimilið á staðnum og höfu að vefs, en vefta er að sér óvælslanga hefð þarna. Þær vefs aðallega eftir pöntunum en einnig syrit frjálsan markað. 1 tengslum við veftosfuna reka þær barnaheimili á staðnum og eru að velta syrit sér að setju upp hægtreidsluhjónustu einnig. Þær vinna allar í veftandinum og myög margar konur geta lengið vinnu. Þær skiptast að um að sjá um börnini og vinna tvö mánuði á veftosfunni og einn mánuð á barnaheimilini og fá þannig góða tilbreytingu.

Álandseyjar: Þar hafa konur verið með námskeid og ráðsteðnur til að styrkja hver aðra og auðveldla sér lífið í skerjagardinum.

Árangur: Fleiri gesa kost að sér í sveitastjórnarkosningum.

Þær hafa gesið út boekling um líf kvenna í skerjagardinum.

Færreyjar: Þar hafa konur frá Runavík á Austurey med sér félag sem nefnist Kongshavnar kvinnufélag. Þær hafa byggt barnaheimili sem þær gátu síðan selt bæjarfélagini. Þá keyptu þær sér eigin hús sem þær nota mikil, ýmist leigja það út eða halda þar námskeid og freðslufundi fyrir konur um ýmis malefni. Næsta verkefni hjá þeim er að kaupa sjúkrabil til eyjarinnar.

Ég get ekki betur séð en þær hafi sett upp sin eigin stjórnvöld við hlíð hinna. En enga styrki hafa þær fengið frá hinum opinbera.

Ég hef nú rakið fyrir ykkur fæin dæmi um það hvað frændur okkar eru að gera. Þær sem vilja kynnast þessu nánar geta gluggað í pappirana sem liggja þarna framín.

Þær níðurstöður sem ég dreg af þessu eru þær að landsbyggðavardinn er ekki sérislenskt fyrirbrigði heldur alþjóðlegt að því er virðist. Og þar á idnadar- og neysluþjóðfélögum stóran þátt í. Fólk streymir til borganna i leit að gæsfu og gengi sem auglýsingarnar segja okkur að sé að finna í borgunum, helst í einhverskonar nýtisku háhýsum. Eftir situr jámennur hópur sem smám saman missir móðinn og fer að lokum sömu leið.

Við stöndum því frammí fyrir spurningunni viljum við þessa þróun. Ef ekki hvarð er þá til ræða. Það er að undan sýna okkur þá leið að virkja ibúa dreifþylsisins og sá þá til að taka frumkvædi. Þar geta konur greinilega unnið störvirkri. En audvitað þarf meira en viljann, þad þarf einnig peninga og velvilja stjórnvalda. Þar höfum við nú betri aðstöðu en oft áður. Kvænnalistinn er greinilega að breyta viðhorfum manna á margvislegan hátt.

"Það er ekki nóg að trua á framtíðina við vefsínum að skapa hana sjálfsar."